

Obsah

Předmluva.....	3
1 Funkční gramotnost z pohledu teorie tacitních znalostí	5
1.1 Funkční gramotnost vs. tacitní znalosti	5
1.2 Vymezení konceptu tacitních znalostí	6
1.3 Tacitní znalosti, funkční gramotnost a inteligence.....	6
1.4 Tacitní znalosti a výkon.....	7
1.5 Implicitní a explicitní znalostní systém.....	8
1.6 Pedagogické souvislosti.....	10
1.7 Problematika testování funkční gramotnosti a tacitních znalostí	12
2 Čtenářská pregramotnost v současných kurikulárních dokumentech s přesahem do pedagogické praxe	14
2.1 Gramotnost.....	14
2.2 Komparace různých definic čtenářské gramotnosti významných zdrojů.....	16
2.3 Přístupy k rozvíjení čtenářské pregramotnosti	19
2.4 Termíny gramotnost, čtenářská pregramotnost v kurikulárních dokumentech ČR.....	22
2.5 Analýza vybraných ŠVP	23
2.5.1 Metodologie výzkumu.....	23
2.5.2 Výsledky analýzy ŠVP	23
2.6 Závěrem	25
3 Pojetí čtenářské pregramotnosti u učitelů mateřských škol a jejich další vzdělávání v této oblasti.....	26
3.1 Čtenářská pregramotnost	26
3.2 Metodologická východiska	27
3.3 Projekt Podpora vzájemného učení pedagogů MŠ	28
3.4 Vymezení pojmu čtenářská pregramotnost učiteli mateřských škol.....	28
3.4.1 Čtenářská pregramotnost z pohledu šetření ČŠI	28
3.4.2 Čtenářská pregramotnost z pohledu šetření PF JU v Českých Budějovicích	29
3.4.3 Komparace výsledků ČŠI a dotazníkového šetření <i>Učitel mateřské školy a čtenářská pregramotnost</i>	31
3.5 Aktivita, metody, formy a pomůcky využívané učiteli mateřských škol k rozvoji čtenářské pregramotnosti	32
3.5.1 Didaktika předškolního vzdělávání v praxi z pohledu ČŠI	32
3.5.2 Didaktika předškolního vzdělávání v praxi z výsledků výzkumných šetření PF JU v Č. Budějovicích	34
3.6 Další vzdělávání učitelů mateřských škol (DVPP) v oblasti čtenářské pregramotnosti	37
3.6.1 DVPP z pohledu ČŠI	37
3.6.2 DVPP v praxi, na základě zkušeností PF JU v Č. Budějovicích.....	38
3.6.3 Závěrem	40
4 Přínos morfologického a fonologického uvědomění k počátečnímu čtení	42
4.1 Teoretická východiska.....	42
4.1.1 Morfologické a fonologické uvědomění	42
4.1.2 Český vs. anglický jazyk a čtení.....	44

4.2	Výzkumné šetření	45
4.2.1	Cíl výzkumného šetření	45
4.2.2	Participanti	45
4.2.3	Proměnné a nástroje jejich měření, sběr dat	46
4.2.4	Postup při zpracování dat	47
4.2.5	Výzkumná zjištění	48
4.2.6	Diskuze	50
4.3	Závěrem	52
5	Rodičovská výchova dítěte k emoční gramotnosti s přihlédnutím k jeho temperamentu	53
5.1	Rodičovské emočně-socializační praktiky a jejich souvislost s emočním vývojem dítěte	53
5.1.1	Reakce rodičů na negativní emoce dítěte a jejich vliv na dětský emoční arousal a copingové strategie	53
5.1.2	Mluvení o emocích v rodině a dětské emoční porozumění	56
5.2	Temperament dítěte a jeho výchova k emoční gramotnosti	57
5.2.1	Výchova a následný emoční vývoj bázlivých dětí	57
5.2.2	Výchova a následný emoční vývoj dětí náchylných k hněvu	58
5.3	Shrnutí	59
6	Děti ze sociálně znevýhodněného prostředí v mateřské škole a intervenující proměnné při rozvoji jejich sociálních a emočních dovedností	60
6.1	Sociální a emoční vývoj dítěte předškolního věku	60
6.2	Specifika dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí vzhledem k jejich sociálním dovednostem	61
6.3	Rozvoj sociálních a emočních kompetencí v RVP PV	65
6.4	Možnosti a přístupy rozvoje sociálních dovedností u dětí předškolního věku	66
6.5	Projekt adaptační třídy pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí v MŠ Větrná	67
6.5.1	Cíle výzkumu	67
6.5.2	Metodologie výzkumu a charakteristika výzkumného prostředí	67
6.5.3	Technika sběru dat – ohniskové skupiny a rozhovor	69
6.5.4	Obsahová analýza záznamů z ohniskových skupin a rozhovoru	69
6.5.5	Dílčí výsledky výzkumu	69
6.6	Závěrem	71
7	Problematika sociální gramotnosti u dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	72
7.1	Sociální gramotnost u dítěte/žáka s lehkým mentálním postižením	74
7.1.1	Koncept mentálního postižení	74
7.1.2	Diagnóza a diagnostická kritéria mentálního postižení	75
7.1.3	Adaptivní chování v kontextu mentálního postižení	75
7.1.4	Posuzování adaptivního chování	76
7.1.5	Rozvíjení sociálních dovedností a sociální kompetentnosti u jedinců s LMP	77
7.2	Sociální gramotnost a její vývoj u dětí s poruchami v chování	78
7.2.1	Symptomatika ADHD ve vztahu k sociálnímu chování	78
7.2.2	Symptomatika ADHD v kontextu rozvoje sociální gramotnosti	79
7.2.3	Dopady do komunikační a poznávací roviny sociální gramotnosti	80

7.2.4	Dopady do roviny kooperace a kompetice	80
7.2.5	Dopad do roviny sociálních interakcí a vztahů	81
7.3	Sociální gramotnost u dětí a žáků se zrakovým postižením	81
7.3.1	Zrakové postižení	81
7.3.2	Zrakové postižení a sociální gramotnost	82
7.3.3	Komunikace	83
7.3.4	Kooperace a kompetice	83
7.3.5	Poznávání lidí a vztahů mezi lidmi	83
7.4	Závěrem	84
8	Propojení filosofie s psychologií ve výuce na střední škole – cesta k rozvíjení funkční gramotnosti	85
8.1	Anotace	86
8.1.1	Filosofické a psychologické uchopení témat: jistota a boj o přežití	87
8.1.2	Kontext výukové situace – cíl, téma, obsah	88
8.1.3	Didaktické uchopení obsahu – činnosti učitele a žáků	89
8.2	Analýza	91
8.3	Alterace	92
8.4	Závěrem	95
9	Možnosti testování funkční psychologické gramotnosti prostřednictvím komiksu	97
9.1	Funkční psychologická gramotnost	98
9.2	Učební a testovací úloha na propojení znalostí a aplikační úrovně funkční psychologické gramotnosti	101
9.3	Funkční vizuální gramotnost	103
9.3.1	(Neznámá) rafinovanost vizuality	103
9.4	Typy symbolizace – jak se dívat na úlohu s komiksem	104
9.5	Jak se dívat na úlohu s komiksem – problém empatické a prožitkové složky exprese ...	107
9.6	Shrnutí možností a limitů rozpoznatelnosti metody loci v předloženém komiksu	109
9.7	Závěrem	111
10	Jak posuzuje přírodovědnou gramotnost začínající učitel fyziky, chemie a přírodopisu: vícepřípadová studie	112
10.1	Přírodovědná gramotnost a její vymezení v České republice	112
10.2	Začínající učitel	114
10.3	Metodika výzkumného šetření	114
10.3.1	Cíle výzkumu a výzkumné otázky	114
10.3.2	Výzkumný vzorek	115
10.3.3	Výzkumná metoda	115
10.4	Výsledky	116
10.5	Závěrem	120
	Příloha – Test morfologického uvědomění pro předškolní věk	122
	Literatura	127
	Seznam obrázků, tabulek a grafů	145
	Seznam autorů	146
	Summary	148